

УДК 94:614.842.83.054 (477) “1920/1930”

А. Г. Томіленко

ПІДГОТОВКА КАДРІВ У ГАЛУЗІ ПОЖЕЖНОЇ БЕЗПЕКИ В УКРАЇНІ У 20-30-х РОКАХ ХХ СТОЛІТТЯ

Стаття присвячена історії підготовки кадрів для пожежної охорони УСРР у міжвоєнний період. Метою статті є проведення аналізу організаційних питань та практичної роботи зі створення системи пожежно-технічної освіти в Україні. Безпосередніми завданнями є висвітлення передумов формування пожежно-технічної освіти, основних проблем у підготовці кадрів для пожежної охорони, виявлення впливу тоталітарного управлінського апарату на кадрову політику у галузі пожежної безпеки. На основі застосування загальнонаукових методів (аналіз, синтез, опис, пояснення) була досягнута мета та реалізовані заплановані завдання.

Ключові слова: пожежно-технічна освіта, пожежна охорона, Центральний пожежний відділ, пожежник, пожежна команда.

Людський фактор завжди відігравав важливу роль у сфері пожежної безпеки. Особливо значущим кадрове питання поставало у кризові періоди розвитку, коли відсутність відповідного матеріально-технічного забезпечення протипожежного захисту влада намагалася компенсувати надзусиллями працівників пожежної охорони. Отже, проблеми якісного кадрового забезпечення підрозділів протипожежного захисту завжди залишалися в центрі уваги керівництва пожежної охорони і не полишають своєї актуальності й понині. Особливої ваги ці проблеми набули в переломний період історії України на початку 20-х років ХХ ст.

Дана стаття присвячена історії підготовки кадрів для пожежної охорони УСРР у міжвоєнний період. Метою статті є проведення аналізу організаційних питань і практичної роботи по створенню системи пожежно-технічної освіти в Україні. Безпосередніми завданнями є висвітлення передумов формування пожежно-технічної освіти, основних проблем в підготовці кадрів для пожежної охорони, виявлення впливу тоталітарного управлінського апарату на кадрову політику в галузі пожежної безпеки.

Наукова новизна отриманих результатів полягає в тому, що вперше започатковано комплексне дослідження історичних передумов створення пожежно-технічної освіти в Україні, здійснено аналіз позитивного досвіду і помилок в організації системи підготовки кадрів для пожежної охорони, визначено вплив тоталітарного управлінського апарату на кадрову політику в галузі пожежної безпеки.

Теоретико-методологічна основа статті ґрунтується на загальнонаукових методах пізнання із застосуванням науково-критичного аналізу джерел. Предмет дослідження зумовлює використання методів аналізу й синтезу, методів

емпіричних досліджень, а також спеціальних методів – функціонального (відстеження проблеми дослідження в єдності з реаліями суспільства) та наукової індукції.

При дослідженні тематики статті певний інтерес представляють роботи періоду панування ідеологічного монізму, як в суспільстві, так і в гуманітаристиці – Голубєва С. Г., Обухова Ф. В., Шувалова М. Г., Мікєєва А. К. [1]. У пострадянській період слід відзначити праці Логінова Ф. Л., Ключа П. П., Богун Л. В [2].

Визвольні змагання 1917–1920 рр. та іноземна інтервенція залишили по собі розграбовані пожежні обози, зруйновані пожежні депо, катастрофічну нестачу кадрів у пожежних підрозділах та ліквідацію єдиної системи організації та управління протипожежним захистом. Початок 20-х років для пожежної безпеки міст та сіл УСРР залишався досить драматичним. Згадуючи цей період, начальник Центрального відділу пожежної охорони К. М. Яічков зазначав: “Усім нам пам’ятні 1920-1922 роки, коли пожежі обрушилися на нас зі страшною силою, знищуючи цілі міста, села і селища; лісові та торф’яні пожежі знищили велику кількість палива і будівельного лісу, завдали величезних збитків усьому народному господарству” [3, 8]. Посуха 1921–1922 рр. в Україні не лише позначилася на продовольчому стані республіки, але й до краю загострила ситуацію з пожежною безпекою поселень.

Загальнореспубліканські органи управління пожежною охороною були утворені в Україні лише у 1921 р. Так, при Головному управлінні комунальним господарством НКВС УСРР з січня 1921 р. почав діяти Всеукраїнський центральний пожежний відділ [4, арк. 29]. Саме на нього покладался обов’язок відродити пожежну охорону республіки.

Відсутність кваліфікованих фахівців на місцях у сукупності з фінансовими проблемами не давали можливість провести необхідні протипожежні заходи. Через низьку оплату праці багато пожежних спеціалістів залишали підрозділи та йшли працювати в інші галузі. Між тим, намагаючись поповнити ряди вогнеборців, біржі праці наймали на роботу в пожежні команди людей без належної перевірки кандидатів [4, арк. 5]. Запорукою виходу пожежної охорони з кризи міг стати лише загальний економічний підйом та реорганізація системи підготовки кадрів.

З метою поліпшення ситуації з “кадровим голодом” у підрозділах пожежної охорони УСРР нарком внутрішніх справ В. М. Манцев у січні 1922 р. видав циркуляр щодо покращання трудової дисципліни. Одночасно уповноваженому Народного комісаріату праці пропонувалося в тижневий термін провести мобілізацію осіб, які мали звання пожежних техніків та інструкторів, або тих хто займали не менше року керівні посади в професійних, фабрично-заводських, залізничних, портових чи добровільних пожежних командах [4, арк. 6–6 зв.]. Вказана категорія осіб повинна була призначатися на керівні посади пожежних підрозділів. Від мобілізації звільнялися лише пожежні інваліди та особи старші 55-річного віку. За ухилення від явки по мобілізації винних притягували до відповідальності перед судом воєнних відділів Ревтрибуналу.

Проте трудові мобілізації не дали бажаних результатів. Й надалі зберігалися важкі умови праці та мізерна заробітна плата, що викликали постійну плінність кадрів у пожежних командах. У квітні 1922 р. начальник ЦПВ доповідав у Головкомгосп НКВС, що із 20 тис. необхідних за штатами пожежних працівників в Україні працювало лише 8 тис. [4, арк. 31]. З метою підготовки керівних кадрів пожежної охорони у 1921 р. у Харкові були відкриті Всеукраїнські курси пожежних техніків. Центральний пожежний відділ вніс пропозицію про відкриття подібних курсів у кожній губернії.

Так, у серпні 1921 р. однорічні курси пожежних інструкторів були відкриті при Двірцевій пожежній команді м. Києва. Перший набір київських курсів складався з 12 осіб [5, с. 56]. Це були досвідчені пожежники, які користувалися авторитетом у своїх товаришів. Після закінчення навчання вони були призначені на керівні посади пожежних підрозділів Київської губернії. Однак, пропозиція щодо створення губернських пожежних курсів так і не була реалізована повною мірою в Україні. Більше того, у зв'язку із припиненням фінансування після двох випусків пожежних фахівців у 1922 р. Всеукраїнські курси пожежних техніків у Харкові були закриті. Проведення нової економічної політики в Україні на початковому етапі перекреслили всі зусилля пожежних управлінців. У зв'язку з відсутністю фінансування курси, як не прибуткові організації, почали повсюдно закриватися, а працівники пожежної охорони підпадали під скорочення.

У квітні 1922 р. пожежним керівництвом був розроблений план роботи на друге півріччя 1922 р. Позитивним кроком у майбутньому вирішенні проблем протипожежного захисту стало рішення Центрального пожежного відділу про створення наукової розробки пожежних питань на основі вивчення теоретичних проблем пожежної справи. Для чого мали створюватися технічні відділи при пожежних управліннях. Таким чином, упродовж 1921–1922 рр. в Україні сформувалася чітка система протипожежної охорони республіки підпорядкована Центральному пожежному відділу Головного управління комунального господарства НКВС УСРР. Боротьба з пожежами почала вестися по двох напрямках: покращення засобів гасіння та проведення превентивних заходів попередження пожеж.

Ситуація з організацією підготовки кадрів для пожежної охорони України суттєво покращилася у другій половині 20-х років, коли знову повернулися до створення пожежно-технічних курсів для командного складу пожежних підрозділів. Наприкінці 20-х років розгортаються громадські рухи під керівництвом партійних та комсомольських організацій щодо виконання ударними темпами п'ятирічки. Лозунги “догнати і перегнати”, “п'ятирічку за чотири роки” підхоплюють й пожежні колективи. Подібні ударні темпи стосувалися й підготовки кадрів. Повсюдно в УСРР спостерігалися явища щодо скорочення термінів підготовки та перепідготовки спеціалістів для швидкого поповнення професійних пожежних підрозділів. Зрозуміло, що подібна ініціатива не сприяла професійному становленню пожежних спеціалістів командної ланки, враховуючи те, що термін підготовки фахівців і до цієї ініціативи був мінімальним.

9 червня 1928 р. вийшла постанова РНК УСРР щодо розгортання пожежно-технічних курсів для командного складу пожежної охорони та курсів підготовки сільських пожежних працівників. Ваговим внеском в організацію системи підготовки висококваліфікованих кадрів для підрозділів пожежної охорони стало прийняття постанови РНК УСРР від 17 липня 1928 р. про створення в м. Харкові дворічних постійнодіючих Всеукраїнських пожежно-технічних курсів [6].

Одночасно ВРНГ УСРР організувала низку короткострокових курсів підвищення кваліфікації керівників пожежної охорони підприємств. Зокрема, подібні курси діяли у Харкові з терміном навчання 3 місяці та кількістю курсантів до 30 осіб [7, с. 29]. Курси діяли як безперервні і комплектувалися щоквартально новим складом слухачів. На час навчання за всіма курсантами зберігалася заробітна плата. Такі курси мали випускати щорічно до 120 працівників пожежної охорони.

Подібні кроки здійснювало й керівництво Управлінь пожежної охорони сусідніх з УСРР регіонів Радянського Союзу. Зокрема, з метою вирішення проблеми підготовки професійних кадрів для підрозділів пожежної охорони Кримської АРСР постановою Раднаркому від 9 червня 1928 р. Управління комунальним господарством Кримської АРСР у 1929 р. відкрило пожежно-технічні курси з перепідготовки командного складу [8, с. 20]. Навчальна програма курсів була розрахована на 9-місячний навчальний рік. Кошти на утримання курсів виділялися Росдержстрахом та зацікавленими відомчими організаціями.

Наприкінці 20-х рр. ХХ ст. в Радянській Україні відбувалися негативні процеси пов'язані з розгортанням репресій проти інженерно-технічних кадрів. “Шахтинська справа”, “справа Промпартії” стали першою засторогою для спеціалістів із дореволюційними дипломами. Не оминули репресії й пожежну охорону України. Особливо постраждали пожежні гарнізони Києва та Харкова. Зокрема, у 1929 р. був заарештований та репресований по сфабрикованій НКВС справі “Промпартії” начальник Харківської пожежної команди Микола Михайлов.

Водночас НКВС посилює нагляд за діяльністю підрозділів пожежної охорони, за підбором кандидатів до пожежних курсів та пожежно-технічних навчальних закладів з метою недопущення “засмічення їх сторонніми елементами” [9, с. 24]. Для реалізації принципу класового відбору в пожежну охорону, 2 грудня 1929 р. виходить циркуляр НКВС за № 6 щодо розширення робітничого та бідняцького прошарку серед кандидатів до вступу у пожежно-технічні навчальні заклади та курси перепідготовки кадрів. Зокрема встановлювалися квоти для кандидатів на вступ – для робітників не менше 75% місць, для батраків та бідняків не менше 10% [10, с. 5].

Розуміючи значимість кадрового фактору в організації ефективного протипожежного захисту, керівництво Центрального пожежного відділу намагалося організувати єдину систему пожежно-технічних навчальних закладів за допомогою якої можна було б підготувати та перепідготувати необхідні для

пожежної справи технічні кадри. Така система мала включати в собі: пожежні технікуми для підготовки самостійних керівників і організаторів пожежної справи, центральні курси підвищення кваліфікації вищого персоналу великих пожежних управлінь і організацій, пожежно-технічні курси обласного значення для перепідготовки середнього пожежного командного складу, короткочасні пожежно-технічні курси для перепідготовки сільських працівників пожежної охорони – начальників сільських добровільних пожежних дружин, волосних та сільських пожежних старост [10, с. 4]. Водночас керівний орган пожежної охорони України проводив заходи щодо раціонального використання пожежно-технічних кадрів, покращання матеріального та службово-правового становища пожежно-технічних працівників.

Нажаль, остаточно, така система підготовки кадрів для Центрального пожежного відділу НКВС УСРР була затверджена постановою РНК УСРР лише 9 червня 1930 р. [10, с.4]. Зокрема, у 1930 р. по всіх окружних центрах були створені 3-х місячні курси перекваліфікації пожежних працівників комскладу промисловості і сільського господарства з визначеною кількістю до 35 осіб на округу. Кошти на утримання курсів надходили з місцевих бюджетів, відраховувались Держстраху та промисловості [7, с. 29]. Ставилися завдання щодо перепідготовки до тисячі осіб на рік.

Таким чином, упродовж другої половини 20-х рр. ХХ ст. в УСРР була створена цілісна система підготовки та перепідготовки кадрів для підрозділів професійної і добровільної пожежної охорони НКВС та інших відомств і промислових об'єднань Радянської України. Водночас, розширювалася мережа пожежно-технічних курсів.

На початку 30-х рр. в Україні швидкими темпами проходить індустріалізація та тотальна колективізація, посилюються урбанізаційні процеси. Нові масштабні перетворення вимагали додаткових кваліфікованих кадрів для пожежної охорони відомств, підприємств, організацій, колгоспів. Між тим, розгорнута система підготовки кадрів пожежних спеціалістів давала лише перші результати, тому кадровий голод продовжував істотно впливати на роботу як професійних так і добровільних пожежних підрозділів. Керівники пожежних управлінь на місцях неодноразово відзначали “гостру потребу в кваліфікованих пожежних працівниках і особливо командного складу”. Зокрема типовою для великих промислово-індустріальних центрів республіки була ситуація з пожежними кадрами Сталінського району. В січні 1932 р. часопис “Пожарное дело” відзначав: “Керівники деяких пожежних організацій промисловості не мають спеціальної та загальноосвітньої підготовки, сільські ж працівники зовсім не знайомі з пожежною справою ...” [11, с. 29].

У цей період поставала потреба щодо відкриття 3-місячних пожежно-технічних курсів для підготовки та перепідготовки молодшого командного складу пожежних організацій промисловості та села у кожному районному центрі. Зокрема подібні курси були відкриті при комунальній пожежній команді в м. Сталіно 20 червня 1931 р. Перший набір складався з 28 осіб. Продовжував існувати класовий принцип при відборі кандидатів. Курсанти були зві-

льнені від чергувань у своїх частинах, а для проходження практики прикріплені до міської пожежної команди. Навчальний курс був розрахований на 587 годин [11, с. 29].

Навчання проводилося за рахунок організацій, які направляли курсантів. Його вартість сягала у 1931 р. 459 крб. на особу. Курсанти були забезпечені на період навчання гуртожитком, безкоштовним харчуванням, необхідними навчальними посібниками та обладнанням. Подібний досвід підготовки кадрів для пожежних підрозділів району дав позитивні результати. Майже всі випускники курсів 1931 р. отримали командні посади. Враховуючи це, Управління пожежної охорони Сталінського району 12 січня 1932 р. відкрило 6-місячні курси з набором 25 курсантів [11, с. 29].

Таким чином, підготовки пожежних кадрів для промисловості мала свої особливості. Зокрема від претендентів на відповідні посади вимагалось не лише вміння з організації профілактики та тактики гасіння пожеж, але й знання технології відповідного виробництва, виробничих процесів, особливості поведінки в умовах високих температур матеріалів, які використовувалися у виробництві тощо.

Існуюча система підготовки кадрів, в основному пожежно-технічні курси при УПО, в першу чергу приділяла увагу підготовці та перепідготовці пожежних спеціалістів для комунальних пожежних організацій. У зв'язку з цим інші відомства отримували обмежену кількість місць на курсах. Були випадки коли заплановані кошти на підготовку спеціалістів для промисловості не використовувалися у зв'язку з відсутністю місць на курсах для представників заводу-управлінь та трестів [12, с. 5]. Не кращою була й ситуація з підготовкою молодшого командного складу пожежних підрозділів промисловості – помічників начальників пожежної охорони підприємств, старших у змінах, старших пожежних караулів та постів.

Одним із виходів із цієї ситуації стало створення великими промисловими об'єднаннями власних пожежних курсів для молодшого командного складу пожежної охорони промисловості. Зокрема подібні курси були організовані у 1932 р. управлінням кадрів об'єднань «Союзмука» та «Заготзерно» терміном на чотири місяці з одночасною підготовкою до 25 курсантів без відриву від виробництва [12, с. 5]. Навчальний план курсів був розрахований на 480 навчальних годин і включав не лише профілактичний та тактичний блоки, але й знання виробничих процесів.

У 1936 р. у Києві відкрились дві школи для підготовки молодшого командного та середнього командного складу пожежної охорони. Загалом у першій половині 30-х рр. ХХ ст. у Радянському Союзі було завершено створення системи відомчою освіти пожежної охорони. Зокрема, вже у 1931 р. підготовка пожежних кадрів провадилася на базах Харківського, Ленінградського, Московського та Свердловського пожежних технікумів, на 16 обласних і крайових пожежно-технічних курсах, які підготували близько 600 чоловік командного складу пожежної охорони [5, с. 62].

Однак, якщо на початку 30-х рр. ХХ ст. питання підготовки низової та середньої ланки спеціалістів для Центрального управління пожежної охорони УСРР було фактично вирішено, то ситуація з підготовкою пожежних фахівців вищої кваліфікації – пожежних інженерів продовжувала залишатися відкритою.

Курси перепідготовки інженерів із пожежних техніків не могли охопити значної кількості працівників. Між тим спеціалісти подібної кваліфікації були потрібні у першу чергу серед керівників як вищої, так і середньої ланки управління. Тому в питанні підготовки висококваліфікованих кадрів нагальною поставала проблема щодо організації спеціального науково-дослідного інституту та створення вищого навчального закладу зі спеціальною пожежно-технічною підготовкою [13, с. 3]. Певною спробою розв'язати цю проблему було відкриття відділення з підготовки пожежних інженерів у Ленінградському інституті інженерів комунального господарства у 1933/34 навчальному році. Але лише у 1938 р. пожежні підрозділи України прийняли перших пожежних інженерів, які закінчили Ленінградський інститут інженерів комунального господарства.

Таким чином, створена система пожежно-технічної освіти, на початковому етапі становлення державної пожежної охорони в Україні, позитивно вплинула на поліпшення якості організації пожежогасіння, сприяла розвитку науково-технічної думки в сфері пожежної безпеки. Однак, тоталітарний контроль з боку керівництва НКВС привів до впровадження класового відбору в пожежну охорону, ідеологічного тиску на слухачів навчальних закладів, жорсткого припинення будь-яких проявів самостійності з боку викладацького складу.

Список використаних джерел

1. Голубев С. Г. и др. Пожарное дело в СССР / С. Г. Голубев под общ. ред. Н. А. Тарасова-Агалакова. – М.: Стройиздат, 1968. – 306 с.; Обухов Ф. В. Советская пожарная охрана / Ф. В. Обухов. – М.: Россельхозиздат, 1979. – 62 с., ил.; Шувалов М. Г. Основы пожарного дела / М. Г. Шувалов. – М.: Стройиздат, 1979. – 352 с., ил.; Микеев А. К. Добровольная пожарная охрана / А. К. Микеев. – М.: Стройиздат, 1987. – 397, [1] с.: ил.
2. Логинов Ф. Л. Ленинградское пожарно-техническое училище 1906–1986: исторические очерки / Ф. Л. Логинов. – СПб.: ЛВПУ, 1992. – 187 с.; Ключ П. П. Кузница огнеборцев: очерк истории Харьковского института пожарной безопасности к 70-летию со дня основания / П. П. Ключ, В. Г. Палюх, В. П. Пустомельник. – Х.: Фолио, 1998. – 270 с.; Богун Л. В. Вищі навчальні заклади ДСНС України: історія створення, особливості розвитку та етапи становлення : автореф. дис. ... канд. іст. наук : 07.00.01 / Богун Лариса Володимирівна ; Черкас. держ. технол. ун-т. – Черкаси, 2016. – 19 с.
3. Яичков К. М. Борьба с пожарами. Краткое руководство, как вести борьбу с пожарами, преимущественно сельскими и лесными / К. М. Яичков. – М.: Изд-во Главного управления коммунального хозяйства НКВД, 1924. – 75 с.

4. Центральный державный архив вищих органов власти та управління України. – Ф. Р-5. – Оп. 1. – Спр. 1755.
5. Кучер Г., Усатенко Л. Покорители огня: из истории пожарной охраны Киевщины / Г. Кучер, Л. Усатенко. – К.: Ред. издат. отд. МВД УССР, 1969. – 132 с. ил.
6. Національний університет цивільного захисту України. Наша історія [Електронний ресурс] // Національний університет цивільного захисту України [Сайт]. – Режим доступу: <http://nuczu.edu.ua/ukr/about/history/>.
7. Кочегаров. Пожарно-техническое образование на Украине / Кочегаров // Пожарное дело. – 1930. – № 4. – С. 28–29.
8. Яковлев С. Выпуск пожарных курсантов в Крыму / С. Яковлев // Пожарное дело. – 1931. – № 8. – С. 20.
9. Мероприятия по улучшению работы Ленинградского пожарного техникума // Пожарное дело. – 1930. – № 7. – С. 24.
10. Пожарно-технические кадры в плане пятилетки // Пожарное дело. – 1930. – № 7. – С. 4–5.
11. Головченко К. Сталинские пожарно-технические курсы / К. Головченко // Пожарное дело. – 1932. – №1 (83). – С. 29.
12. Казанский С. Подготовка пожарных кадров в системе «Союзмуки» / С. Казанский // Пожарное дело. – 1932. – № 12 (94). – С. 5.
13. Научно-исследовательская мысль в пожарной охране // Пожарное дело. – 1932. – № 12 (94). – С. 3.

References

1. Golubev S. G. i dr. Pozharnoe delo v SSSR / S. G. Golubev, pod obshh. red. N. A. Tarasova-Agalakova. – M. : Strojizdat, 1968. – 306 s.; Obuhov F. V. Sovetskaja pozharnaja ohrana / F. V. Obuhov. – M. : Rossel'hozizdat, 1979. – 62 s., il.; Shuvalov M. G. Osnovy pozharnogo dela / M. G. Shuvalov. – M. : Strojizdat, 1979. – 352 s., il.; Mikeev A. K. Dobrovol'naja pozharnaja ohrana / A. K. Mikeev. – M. : Strojizdat, 1987. – 397, [1] s.: il.
2. Loginov F. L. Leningradskoe pozharno-tehnicheskoe uchilishhe 1906–1986: istoricheskie ocherki / F. L. Loginov. – SPb.: LVPTU, 1992. – 187 s.; Kljus P. P. Kuznica ogneborcev: ocherk istorii Har'kovskogo instituta pozharnoj bezopasnosti k 70-letiju so dnja osnovanija / P. P. Kljus, V. G. Paljuh, V. P. Pustomel'nik. – H. : Folio, 1998. – 270 s.; Bogun L. V. Vishhi navchal'ni zakladi DSNS Ukraïni: istorija stvorennja, osoblivosti rozvitku ta etapi stanovlennja : avto-ref. dis. ... kand. ist. nauk : 07.00.01 / Bogun Larisa Volodimirivna ; Cherkas. derzh. tehnol. un-t. – Cherkasy, 2016. – 19 s.
3. Jaichkov K. M. Bor'ba s pozharami. Kratkoe rukovodstvo, kak vesti bor'bu s pozharami, preimushhestvenno sel'skimi i lesnymi / K. M. Jaichkov. – M.: Izd-vo Glavnogo upravlenija kommunal'nogo hozjajstva NKVD, 1924. – 75 s.
4. Central'nij derzhavnij arhiv vishhijh organiv vladi ta upravlinnja Ukraïni. – F. R-5. – Op. 1. – Spr. 1755.

5. Kucher G., Usatenko L. Pokoriteli ognja: iz istorii pozharnoj ohrany Kievshhiny / G. Kucher, L. Usatenko. – K.: Red. izdat. otd. MVD USSR, 1969. – 132 s. il.
6. Nacional'nij universitet civil'nogo zahistu Ukraïni. Nasha istorija [Elektronnij resurs] // Nacional'nij universitet civil'nogo zahistu Ukraïni [Sajt]. – Rezhim dostupu: <http://nuczu.edu.ua/ukr/about/history/>.
7. Kochegarov. Pozharno-tehnicheskoe obrazovanie na Ukraine / Kochegarov // Pozharnoe delo. – 1930. – № 4. – S. 28–29.
8. Jakovlev S. Vypusk pozharnyh kursantov v Krymu / S. Jakovlev // Pozharnoe delo. – 1931. – № 8. – S. 20.
9. Meroprijatija po uluchsheniju raboty Leningradskogo pozharnogo tehnikuma // Pozharnoe delo. – 1930. – № 7. – S. 24.
10. Pozharno-tehnicheskie kadry v plane pjatiletki // Pozharnoe delo. – 1930. – № 7. – S. 4–5.
11. Golovchenko K. Stalinskie pozharno-tehnicheskie kursy / K. Golovchenko // Pozharnoe delo. – 1932. – № 1 (83). – S. 29.
12. Kazanskij S. Podgotovka pozharnyh kadrov v sisteme «Sojuzmuki» / S. Kazanskij // Pozharnoe delo. – 1932. – № 12 (94). – S. 5.
13. Nauchno-issledovatel'skaja mysl' v pozharnoj ohrane // Pozharnoe delo. – 1932. – № 12 (94). – S. 3.

Стаття надійшла до редакції 14.11.2016 р.

А. Г. Томиленко

ПОДГОТОВКА КАДРОВ В СФЕРЕ ПОЖАРНОЙ БЕЗОПАСНОСТИ В УКРАИНЕ В 20-30-х ГОДАХ XX ВЕКА

Статья посвящена истории подготовки кадров для пожарной охраны УССР в межвоенный период. Целью статьи является проведение анализа организационных вопросов и практической работы по созданию системы пожарно-технического образования в Украине. Непосредственными задачами являются освещение предпосылок формирования пожарно-технического образования, основных проблем в подготовке кадров для пожарной охраны, выявление влияния тоталитарного управленческого аппарата на кадровую политику в области пожарной безопасности. На основе применения общенаучных методов (анализ, синтез, описание, объяснение) была достигнута цель и реализованы запланированные задачи.

Ключевые слова: *пожарно-техническое образование, пожарная охрана, Центральный пожарный отдел, пожарный, пожарная команда.*

**TRAINING IN THE FIELD OF FIRE SAFETY IN UKRAINE
IN THE 20-30s OF THE XX CENTURY**

This article is devoted to the history of personnel training for fire protection of Ukrainian Soviet Socialist Republic in the interwar period. The aim of the article is to analyze organisational and practical efforts to create fire safety educational system in Ukraine. The immediate tasks are to highlight prerequisites for the formation of fire-technical education and the main problems in fire protection training, to detect the influence of a totalitarian administrative apparatus on personnel policy in the field of fire safety. On the basis of the appliance of general scientific methods (analysis, synthesis, description, explanation) the goal is achieved and planned tasks are realized.

Keywords: *fire-technical education, fire protection service, Central fire department, firefighter, fire team.*